

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1138>

Geliş Tarihi: 24.10.2017

Kabul Tarihi: 12.12.2017

BİR MEKTUBUN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ: BİZANS İLE MOĞOLLAR ARASINDA OSMANLILAR*

Kemal Ramazan HAYKIRAN**

Öz

Moğolların Gelişi, Selçuklu'nun ve Abbâsî Hilafetinin sonu manasına gelmekteydi. Beş asırdır Yakın Doğu'nun tek belirleyici gücü olan Müslümanların böylesine ağır darbe alması Hristiyan dünyanın özellikle de Bizans İmparatorluğunun umutlanmasına yol açmıştı. Bu durum kaçınılmaz olarak Bizans'ın Moğollara yakınlaşmasına yol açtı. Fakat yaşanan gelişmeler bu umutları sonuçsuz bırakmış ve bu koşulların altında dünya, yeni bir gücün Osmanlıların doğuşunu izlemişti. Çalışmada Osmanlıların kuruluş döneminde Bizans İmparatorluğunun yaşadığı tedirginlik ve bunun Bizans-İlhanlı ilişkilerine yansımaları bir mektup ve elçilik heyeti serüveni üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Moğollar, Osmanlılar, Bizans İmparatorluğu, Osman Gazi.*

Messages From a Letter: The Ottomans between the Byzantine Empire and the Mongols

Abstract

The emergence of the Mongols meant the end of the Seljuks and the Abbasid Caliphate. For five centuries the Muslims as the sole determinant force of the Near East, suffered such a heavy blow that the Christian World, especially the Byzantine Empire gained a real hope from that situation. This inevitably led the Byzantine Empire becoming closer to the Mongols. But the actual developments of that time emerged a

---

* Bu çalışma 2015 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen tarafımıza ait "İlhanlılar Zamanında Kültür ve Eğitim" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

new power in the same geography which would later be called as the Ottomans. In this study, the hesitations of the Byzantine Empire over the foundation of the Ottoman Empire and the reflection of it to the Byzantine-Ilkhanid relations will be examined in related to a letter of that time and the adventures of an ambassador board.

Keywords: *Mongols, Ottomans, Byzantine Empire, Othman Ghazi.*

XII. yüzyılın son çeyreğinde Cengiz Han dağınık halde bulunan Moğol boylarının kendi hâkimiyeti altında toplamayı başarmış böylece büyük bir gücü tarih sahnesine çıkarmıştı. Bu güç ile birden bütün Avrasya'ya saldıran Cengiz Han, tarihte eşi görülmemiş bir yayılma göstermiş ve tarihte kurulan en büyük kara imparatorluğunun ortaya çıkmasını sağlamıştı. Cengiz Han'ın soyuna böyle büyük bir miras bırakmasından çeyrek asır sonra 1249 yılında Tuluy'un en büyük oğlu olan Mengü, Moğol tahtına çıkmıştı. Hükümdarlığının ilk yıllarında şehzadelerin isyanları ile uğraşmak zorunda kalan Mengü, özellikle Çağatay Han'ın oğulları ile hâkimiyet mücadelesine girişti (Yuvalı, 1994: 39). Duruma hâkim olup devlet üzerinde otoritesini sağladıktan sonra devlet mekanizması içinde yeni atamalar yapmaya başladı. Bu dönemde imparatorluğun sınırları batıda İran, doğuda Çin'e kadar ulaşmaktaydı. Bu geniş coğrafyada hâkimiyet kurmak oldukça zordu. Devletin her iki uç sınırında da önü alınamayan bir karışıklık ortamı hâkimdi. Yasanın getirdiği meşruiyet neticesinde de hanedan mensuplarının isyanları ve giriştikleri hâkimiyet mücadeleleri de Karakurum'daki merkezi otoriteyi zorlayan başka önemli bir unsurdu. İşte bu koşullar altında 1252 yılında toplanan kurultayda, Moğol tarihini dahası sonuçları itibari ile Yakın-Doğu tarihini derinden etkileyecek kararlar alındı (Spuler, 1987: 50). Buna göre Çin'in hâkimiyeti Kubilay'a bırakılırken Ceyhun'dan başlayarak; Anadolu, İran, Azerbaycan, Gürcistan, Suriye ve Mısır'a kadar uzanan toprakların hâkimiyeti *İl-han* olarak Hülâgü'ye verildi. Bu karar aldıktan sonra uçlarda bulunan noyanlar uyarıldı ve Hülâgü'nun gelişi öncesi hazırlıklar yapılmaya başladı. Çurmagun ve Baycu Noyanlara Anadolu'ya ilerlemeleri emredilmişti (Haykiran, 2015: 19). 1254 yılında ise Mengü Kaan, Kardeşi Hülâgü Han'a kendisine kurultayda verilen toprakları fethetmesi için bir yarlık vermiş ve bu yarlık ile hazırlıklarını hızlandıran Hülâgü 1256 yılında kalabalık bir ordu ile Ceyhun'u geçip batıya doğru ilerlemeye başladı. Onun bu harekâtı İlhanlılar Devleti'nin kuruluşu anlamına gelmekteydi. Hülâgü Han'ın 1256 yılında kalabalık bir ordu ile Ceyhun Nehri'ni geçip Horasan'a girmesiyle Moğol istilasının ikinci ve daha köklü dönemi başlamış oluyordu (Haykiran, 2015: 19). Cengiz, Ögedey ve

Göyük zamanlarında Moğollara metbû duruma giren Selçuklu ve Harezemşahlı olmak üzere pek çok ülke artık Hülâgü Han'a bağlı hale gelmişlerdi. Hülâgü idari taksimatta kendisine verilen toprakların yerel yöneticilerinden bağlılık almak ve yeni fetihler yapmak amacıyla batıya doğru ilerliyordu.

Hülâgü bu ilerleyişinin sonunda İran Azerbaycan merkezli yeni bir devlet kurdu ve İlhanlılar adıyla anılan bu devlet bölgenin yeni gücü durumuna geldi. Moğolların Ön Asya'ya gelip burada güçlü bir hâkimiyet kurmaları ile birlikte bölgenin siyasi dengeleri yeniden belirlenmişti. Buna göre XIII. yüzyılın ikinci yarısında Yakın-Doğu'nun iki büyük siyasi gücü İlhanlılar ile Bizans İmparatorluğu arasındaki ilişkiler, siyasi ve stratejik koşulların dayattığı zorunlu ittifaklık bağlamında gelişmekteydi. İlhanlılar Bizans'a dolaylı sorunlar yaratırken Bizans İlhanlılar için çok stratejik bir öneme sahipti. Moğol tazyiki ile Anadolu'nun batı uçlarına kaçan Türkmenler Bizans'ın sınırında bir tehlike olarak belirmektedirler. Türkmenler ve Türk Beylikleri meselesi İlhanlılar ile Bizans'ın en önemli gündemini oluşturmaktaydı. Yakın Doğu'da ittifak halinde bulunan Altın Orda ile Memlûkler arasında İlhanlılar iki ülkenin sınır birlikteliğini bölmekteydi. Bu durumda Altın Orda ile Memlûk arasında bağlantıyı sağlayabilecek tek unsur Bizans'tı. Bu durum'da doğal olarak Bizans'ın önemini fazlasıyla arttırmaktaydı (Saunders, 1977: 68). Bu gelişme Bizans İmparatorluğunun yeniden güçlenişi manasına gelmekteydi. İlhanlı ilerleyişinin sağladığı siyasi imkânın da kolaylığı ile Bizans İmparatorluğu kadim başkentleri olan Costantin'in şehri İstanbul'u Latin esaretinden kurtarmayı da başarmışlardı (Saunders, 1977: 68).

Yaşanan gelişmelerin ardından Bizans İmparatorluğu, Yakın Doğu dengelerinde çok daha belirleyici bir konuma gelmekteydi. Bu ortamda, sadece İlhanlılar için değil Altın Orda ve Memlûk içinde Bizans oldukça stratejik bir öneme sahipti. Her üç ülkede bir birlerine karşı Bizans ile iyi ilişkiler kurmaya dikkat etmişti. Bu noktada en büyük özeni İlhanlıların gösterdiği söylenebilir. Bu gelişmeler de Bizans-İlhanlı ilişkilerinin yakınlaşmasını beraberinde de kültür alış verişinin oluşmasına zemin hazırladı. İlhanlılar açısından Bizans'ın daha büyük bir önemi daha vardı. İlhanlıların hâkimiyet kurduğu topraklardaki Hristiyan nüfusun büyük çoğunluğu Ortodoks'tu Ortodoksların ruhani ve siyasi merkezi de İstanbul'du (Togan, 1981: 272/d). Bu durum İlhanlıların Bizans ile olan ilişkilerinde daha da nazik olmalarını sağlıyordu. Hülâgü ve Abâkâ dönemlerinde İlhanlı-Bizans ilişkilerinin seyri yoğunluklu olarak bu çerçevede gelişme gösterdi.

Yakın Doğu'da şekillenen dengeler iki devletin siyaseten olduğu kadar kültürel olarak da yakınlaşmalarını sağladı. Hülâgü döneminde inşası başlayan, Abâka zamanında aktif olarak faaliyetlerine başlayan Merâga Rasathanesinde İstanbul'dan gelen pek çok alîm ve çevirmenin bulunduğu Grekçe eserleri Farsçaya çevirdikleri bilinmektedir. İlhanlı kültür dünyasında Bizans'ın tanınmasını sağlayan bu alîm ve tercümanların Bizans tarafından da önemsendikleri tarihi kayıtlara yansımaktadır (Togan, 1981: 272/d).

Bizans açısından İlhanlıların varlığı başlangıçta umut verici bir gelişmeyken sonrasında ise Bizans açısından oldukça sakıncalı bir ortamın oluşmasına zemin hazırladı. Zira İlhanlıların ilk gelişleri Selçukluların yıkılışına sebep olmuştu. Bu, Bizans'ın doğu sınırı açısından oldukça rahatlatıcı bir gelişmeydi (Pachymeres, 2000: 345). Ancak sonrasında İlhanlıların Türk muhitlerinde yarattığı baskı ortamı pek çok Türk boyunun batıya Bizans sınırına dayanmalarına sebep oldu. Bizans'ın doğu sınırında yeni siyasi güçlerin belirmesini ve Bizans aleyhine güçlenmeleri sonucunu yaratmıştı. Bu durumda Bizans İmparatorluğunun doğusunda bir tehdit olarak beliren bu Türkmen beylerine karşı acilen tedbir almasını zorunlu kıldı (Delilbaşı, 2002: 125). Bu durum da Bizans'ı İlhanlılara doğru yakınlaştırmaktaydı. İlhanlılar hem Anadolu'da faaliyet gösteren Türk beylerinin üstesinden gelebilecek yegâne askeri güçtü hem de Bu beylikler hukuken de hala daha İlhanlı Devleti'nin metbû durumundaydılar.

Oğuzların Kayı boyuna mensup olan Ertuğrul Gazi ve soyu Selçuklu sultanının hizmetindeydiler. Konar – göçer bir yörük hayatı yaşamaktaydılar. Pek çok Türkmen kitlesi gibi onlarda Moğolların önünden kaçıp Batı Anadolu'ya gelmişlerdi. Hakkında kesin bilgiler olmasa da Osman Gazinin atası Ertuğrul Gazinin Selçuklu sultanı Alaaddin Keykubad'ın emrindeki komutanlardan biri olduğu düşünülmekteydi. Sultanın Moğollarla yaptığı savaşta başarı göstermesi üzerine töre uyarınca kendisine ödül olarak toprak verilmişti. Bu toprakta Söğüt ve civarı olmuştur. Ertuğrul Gazi, Sultan Keykubad'ın ölümü ile bağımsızlığını ilan etmişti.

Osmanlı Devleti Kuzey Batı Anadolu'da Selçuklu devletinin en uç noktasında bir “uç beyliği” olarak kurulmuştur. Osmanlı Devletinin kurulduğu dönemde Selçuklu devleti güçten düşmüş ve merkezi otoritesi zayıflamıştı bu da uçlardaki Türkmenlere bağımsız hareket etme imkânı vermektedir. Ayrıca Anadolu'yu ve tüm Yakın Doğuyu kasıp kavuran Moğol istilası hala devam etmekteydi bu istilanın hışmına maruz kalmak istemeyen Türkmenler Orta

Asya'daki Türk şehirlerinden kaçarak batıya, Anadolu'ya doğru gelmekteydiler. Ayrıca İlhanlı Hanları Selçuklu Sultanlarını güdülerine almışlar kukla sultanlar gibi yönetiyorlardı. İşte bu kargaşa ortamında sürekli Anadolu'ya gelen Türk kitleleri için yeni bir yurt ve istikrarı temin edebilecek yeni bir devlet lazım geliyordu. Bu da Osman Gazi'yi Bizans'a karşı gazaya teşvik ediyordu.

Ertuğrul Beyin vefatı ile Osman Bey, boyunun başına geçmiş ve hedefini Bizans'a yönelterek Türkmen kitlelerine yurt edinmek amacı ile gazaya girişmiştir. 1277'li yıllarda beyliğin başında gördüğümüz Osman Bey'in tam bir devlet kurduğunu söylemek için 1299 tarihini beklememiz gerekmektedir. Çünkü Türk töresince bir devletin kurulması için lazım gelen şartlar ancak bu tarihte meydana gelmiştir. Hatta başka bir iddiaya göre ise devletin kuruluşu 1301 tarihidir. Çünkü Oğuz Töresi uyarınca bir boyun devlet olması yani bir beyinde sultan olması için askeri bir başarı göstermesi lazımdı. Osman Bey ise ilk askeri başarısını 1301 tarihinde Koyunhisarı olarak da bilinen Bafeus'ta Bizans Tekfuruna karşı kazanmıştır. Bu noktadan bakılınca bu tarihi baz almak çokta ters durmamaktadır. Ama kuruluş tarihi ve olayı her ne kabul edilirse edilsin XIV. yüzyılın başında Kuzey Batı Anadolu'da kurulan Osmanlı Devleti, yarım asır içinde Bizans ve Balkanlar aleyhine büyük bir gelişme göstermiş ve hem Moğol istilası ile sarsılan Türk siyasi birliğini tesis etmiş hem de Balkanların Anadolu'nu eski sahibi olan Bizans devletine son vererek onun tek varisi olmuştur.

İşte Bu ortamda Sakarya nehri havzasında tabanı Türkmen kitlelerinden oluşan bir oğuz gücü kutsal savaş ideolojisi olan gaza akınlar ile sürekli büyümekte böylelikle Anadolu'nun kuzey batısında yeni bir Türkiye doğmaktaydı. Bu yeni oluşum sürekli kazandığı taze kan ile gücünü arttırmakta ve giderek Bizans ve diğer Balkan Devletleri için bir tehlike oluşturmaktaydı.

Osman Gazi, Türk töresi uyarınca kendisini sultan ilan edip hiçbir metbuyu kabul etmediğini ilan ettiği 1308 tarihinden sonra daha öncesinde başlattığı faaliyetlerine daha da yoğun bir şekilde devam etmeye başlamıştı. 1308 Tarihine kadar diğer Türk beyleri gibi oda Anadolu Selçuklu Sultanına bağlıydı. Fakat bu tarihten sonra Selçuklu Sultanlığının çöküşünden sonra Anadolu'nun tek hâkimi haline gelen İlhanlılar ve İlhanlı Hanı Olcaytu'nun Anadolu'ya gönderdiği vali olan Emir Çoban'a bağlılık bildirmemiş ve tamamen bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu durum da İstanbul tarafından dikkatle izlenmekteydi. Çok uzun zamanlardan beri güney doğu

sınırını aşındıran ve Bursa'nın eteklerine kadar dayanan bu Türkmenler Bizans yönetimini artık tedirgin etmeye başlamışlardı. Bizans'ın sabrını taşıran hadise ise bir zamanlar Türkiye Selçukilerine de başkent olan İznik yakınlarında Osman Gazinin komutanlarından Draz Ali'nin bir kule inşa ettirmesi ve buradan Bizans yolunu kontrol etmemeye başlaması olmuştu. Bu süreçte 1301 tarihinde Türkçe Koyunhisarı denilen Bafeus kalesi önlerinde Osman Gazi ve Bizans birlikleri karşı karşıya geldiler. Bölgedeki Türkmen gücünün hükümdarı olarak hareket eden Osman Gazi 27 Haziran 1301 tarihinde meydana gelen bu meydan savaşından Osman Gazi zaferle çıktı (Delilbaşı, 2002: 126). Böylelikle Osman Gazi Bizans'a karşı gazasında ilk askeri başarısını elde etmiş oluyordu. Bu olay neticesinde Osman Gazinin ve kendisine bağlı Türkmenlerin kendilerine güveni gelmiş ve Osman Bey'in Türk Beyleri arasında prestiji artmıştır (İnalçık, 2007: 481).

Bizans ordusu değil Osman Gazi'yi bu topraklardan sürmek üzerlerine gelen Türkleri durdurmayı bile başaramamıştı. Bu zaferin ardından, Osman Bey bir güç olarak tanınmış ve Bizans tekfurluklarının komşusu olarak kabul edilmişti. Bu tarihlerde Osman Gazi bir hastalık geçirerek başkentte kalmak zorunda kaldı ancak onun bu durumu bile başlatılan bu akınları durduramadı. Osman Bey'in nökerleri gazaya devam etmiş ve fetih haberleri de gelmeye devam etmiştir. Osman Bey'in himayesine sığınan, doğudan akın akın gelen Türkmenler, kendilerine daimi bir yurt edinmek için Osman Gazi'nin izinde en az onun kadar gayretli ve heyecanlı gaza yapıyorlardı. Bu da Bizans üzerinde ki tazyiki arttırıyordu. Bu arada batı uçlarında palazlanmaya başlayan Türkmen Beyleri arasında hâkimiyet kavgaları da yaşanmaya başladı. Osman Bey, Germiyan Bey ve Teke Beyi arasında çekişmeler yaşanmaktaydı. Diğer taraftan Menderes havzasında faaliyet gösteren Aydınoğlu ve Saruhanoğlu beyleri de dikkat çekmeye başlamışlardı (Ayönü, 2002: 601). Bu çekişmede Osman Gazi'nin ilk hallettiği mesele Teke beyi oldu. Ardından da Karasioğulları ile ittifak yaparak beraber Bizans'a karşı mücadeleye giriştiler. Sırada Germiyan Bey vardı. Eskişehir'i alan Osman Bey daha sonradan Germiyan Bey ile akrabalık ilişkisi kurdu ve Kütahya ve civarı Osmanlı hâkimiyetine girdi. Böylelikle Osman Bey, Batı Anadolu'daki Türkmenlerin en görkemlisi ve en etkinisi oldu. Beylikler dünyasında bu gelişmeler yaşanırken Bizans'ın dibinde beliren ve giderek kendisini tehdit eden yeni komşusunu halletmek için Türk Beylerini kullanmayı amaçlıyordu. Bu bağlamda Koutzibaxes, İzmit'e komutan olarak atandı. Bu arada genç imparator adayı Mihail, Bergama'ya geldi ve

buradan Erdek'e yürümeye kalktı fakat hemen oracıkta toplanan Türkmen güçleri genç İmparatoru geldiği yere geri göndermeyi başardılar. Bu esnada diğer hatlardaki Türk akınları olanca hızı ve başarısıyla devam ediyordu ve irili ufaklı Bizans yerleşimleri bir bir fethediliyordu. Osman Bey'in etrafında savaşan gazilerin tek derdi Bizans topraklarının ve Anadolu'nun tamamını Osmanlı ülkesi haline getirmektir. Osman Bey, İznik'i kuşattı ve İstanbul'dan Bilecik tarafına geçen ticaret yollarını kesti ve kervanları durdurmaya başladı. Osman Bey başarılı bir kuşatma gerçekleştirdiyse de bu kuşatmadan ve İznik'ten vazgeçmek zorunda kaldı (Nicol, 2003: 135-136). Osman Bey'in bu vazgeçişindeki amaç erken ve sancılı bir büyümeyi engellemek ve şu ana kadarki elde ettiği başarılarla yetinip durumu değerlendirmek ve eksikliklerini gidererek şartların uygun olduğu daha ileriki bir dönemde fetihlere devam etmektir (Gibbons, 1998: 30).

Kuşkusuz bu Türk beylikleri içinde İlhanlılar ile Bizans arasında en çok gündem teşkil edeni Osmanlılar olacaktır. Bizans'ın hemen kıyısında şekillenen Osmanlılar, Bizans için en büyük tehlikeyi oluşturmaktaydı. 27 Temmuz 1302'de Osman Gazi'nin Bapheus (Koyunhisar)'de Bizans'a ağır bir yenilgi yaşatması zaten çöküş sürecine girmiş olan İmparatoru derin kaygılara sevk etmişti (Ostrogorsky, 1999: 423-424). Bunun üzerine Bizans İmparatoru II. Andronikos Osmanlılara karşı siyasi tedbir geliştirmek için İlhanlı hükümdarı Gâzân Han'a elçiler gönderme kararı aldı (Pachymeres, 2000: 440). Bu elçiler Gâzân'ın üçüncü Suriye seferi esnasında Sultan'ın huzuruna vardılar. Gâzân'ın huzuruna çıkan elçiler ona getirdikleri hediyeleri sunduktan sonra İmparatorun "*Gâzân Han'ın gölgesinde yaşamak istediğini*" iletmışlerdi. İmparator Andronikos, kız kardeşi *Maria* ile Gâzân Han'ın evlenmelerini teklif etmişti (Pachymeres, 2000: 646). Bizans'ın amacı İlhanlılar ile siyasi bir ittifak yapıp Osmanlıların yükselişini engellemektir. Bazı tarihçiler, bu elçi gönderme ve mektuplaşmanın siyasi bir ittifak kurma kaygısından ziyade hukuken hala daha İlhanlılara metbû olan Osmanlıları siyasi hamilerine şikâyet etmek olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürerler; eğer bu yaklaşım doğru ise Gâzân Han'a metbû bir Türkmen Beyi olan Osman Gazi'ye sahip çıkmasını hatırlatan elçilerin ağır hediyeler getirmesi ve bunun yanında birde siyasi bir evlilik teklifinde bulunmaları Bizans İmparatoru'nun çok kötü bir durumda olduğunu ve Osman Gazi'nin Batı Anadolu'da artık önemsenmesi gereken bir güç haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Fakat İmparator Andronikos'un teklifi Gâzân Han tarafından pek ciddiye alınmadı (Kâşâni, 1992: 8). Gelen elçiler sultanın ikramlarına muhatap olup ağırlandıktan sonra geri döndüler. Tarihçiler, Gâzân Han'ın bu ittifakı reddettiğini düşünürler. Hal bu ki Gâzân Han'ın bu ittifakı kabul ettiği fakat ani ölümü neticesinde somut girişimlerin yarım kaldığını düşünmek daha makul görünmektedir. Sultan Gâzân Han'ın ani ölümü Anadolu Türkmenleri özellikle de Osman Gazi üzerine bir akın bekleyen Bizans sarayında hayal kırıklığı yaratmıştı. Çünkü Bizans İmparatoru doğu siyasetini tamamen Gâzân Han'dan gelecek yardım üzerine kurmuştu. Her ne kadar Gâzân Han'ın ölümü somut bir harekâtı engellemişse de Gâzân Han ile Bizans İmparatoru'nun ittifak ettikleri haberinin Anadolu üzerinde yayılması Türkmenleri olumsuz yönde etkilemişti. Fakat oluşan bu etki de Gâzân Han'ın ölüm haberiyle dağılmıştı.

Andronikos, antlaşma şartlarına sadık kalarak genç Prensesi gelin olmak üzere şatafatlı bir heyetle sultanın sarayına yola çıkmak için hazırlıklara başlamıştı. Fakat bu iş daha neticelenmeden Gâzân Han vefat etti. İmparator imzalanan antlaşmanın ayakta kalabilmesi adına bu sefer aynı teklifi Sultan'ın halefi ve kardeşi Olcâytu Han'a yapmıştı. Yeni hükümdar da bu teklifi kabul etmişti. İmparator Andronikos'un kız kardeşi Maria 1305 bazı kayıtlara göre ise 1306 tarihinde Olcâytu Han'ın sarayına vardı (Kâşâni, 1992: 8). Bundan sonra her ne kadar Bizans İmparatorluğu İlhanlılar ile iyi ilişkilerini sürdürse ve Osmanlılara karşı İlhanlılardan ufak bazı kıpırdamalar yaşansa da İlhanlıların Batı Anadolu politikasında Bizans İmparatorluğunu rahatlatacak bir gelişme görülemedi. Devrin önemli kaynakları İlhanlıların Bizans'ı Anadolu Türkmenleri özellikle de Osmanlılar karşısında yalnız bırakmasını İlhanlıların Müslümanlığı kabulü ile açıklamaktadırlar. Devrin kaynaklarının yanında tetkik eserlerde de bu görüş kendini göstermektedir. Fakat burada ittifakın devamının önündeki temel engel inanç özelliklerinden ziyade İlhanlıların Gâzân Han zamanında aynı anda çok farklı cephelerde savaşmak zorunda kalmasından başka bir şey değildi. Çünkü gerek Gâzân Han gerekse halefi Olcâytu Han dini kimlikleri ile siyasi ve stratejik tavırlarını belirlemeyecek tarzda bir yönetim anlayışını benimsemekteydiler (Özgüdenli, 2009: 226). Eğer bu ittifakın akamete uğramasının sebebi gerçekten inanç olsaydı bizzat Gâzân Han'ın kendisi Memlûklere karşı Papa ile bir ittifak arayışına girmezdi (Boyle, 1974: 390-392).

Moğolların gelişi Hristiyan dünya için İslam dünyasının gücünü kıran bir gelişme olması sebebi ile büyük bir umutla karşılanmış olsa da bu umutlar

sonuçsuz kaldığı gibi sonuçları itibarı ile Bizans'ın sonunu getiren gelişmelerin başlangıcını oluşturmaktaydı. Daha çok yıkım ve kısımlarla anılan Moğol istilasının pek çok olumlu sonuçları olduğu da kuşkusuzdur. Bu sonuçların arasında en önemlisi kuşkusuz peşinden gidilecek güçlü bir imparatorluğun, Osmanlıların kuruluşuna ve yayılmasına zemim hazırlamış olmasıydı.

KAYNAKLAR

- AYÖNÜ, Y. (2002). Selçuklu Bizans İlişkileri. *Türkler*, VI. Ankara.
- BOYLE, J. A. (1974). Ghazan's Letter to Boniface VIII: Where was it written?. *Cambridge History of Iran*, V.
- DELİLBAŞI, M. (2002). Osmanlı Bizans İlişkileri. *Türkler*, IX. Ankara.
- GIBBONS, H. A. (1998). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*. R. HULUSİ (Çev.), Ankara.
- HAYKIRAN, K. R. (2015). *Moğollar Zamanında Yakındoğu*. İstanbul.
- İNALCIK, H. (2007). Osmanlı Beyliğinin Kurucusu Osman Beg. *Belleten*, LXXI/261.
- KÂŞÂNÎ. (1992). *Kâşânî, Cemalü'd-din Ebul Kasım Abdullah b. Muhammed b. Ebi Tahir, Tarih-İ Olcâyâtü*. D. ÖRS (Çev.). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NİCOL, D. M. (2003). *Bizans'ın Son Yüz Yılı (1261-1453)*. B. UMAR (Çev.), İstanbul.
- OSTROGORSKY, G. (1999). *Bizans Devleti Tarihi*. F. İŞILTAN (Çev.), Ankara.
- ÖZGÜDENLİ, O. G. (2009). *Moğol İran'ın'da Gelenek ve Değişim: Gazan Han Ve Reformları*. İstanbul.
- PACHYMERES, G. (2000). *Relations Historiques*. A. FAİLLER (Ed.), IV, Paris.
- SAUNDERS, J. J. (1977). The Mongol Defeat at Ain Jalut and the Restoration of the Greek Empire. *Muslims and Mongols Essays on Medieval Asia* By, W. R. GEOFFERY (Ed.), New Zealand.
- SPULER, B. (1987). *İran Moğolları*. C. KÖPRÜLÜ (Çev.), Ankara.
- TOGAN, Z. V. (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*. İstanbul.
- YUVALI, A. (1994). *İlhanlı Tarihi I*. Kayseri.